

พัฒนาการด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในประเทศไทย พ.ศ. 2482 – 2551

The Development Of Inclusive Education In Thailand B.E. 2482 - 2551

วิชุดา นาคะอินทร์ (Wishuda Nakain)*

อัญชลี สารรัตน์นะ (Unchalee Sanrattana, Ph.D.)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2482 – 2551 ใน 3 ประเด็น คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม นโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม และผลการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ดำเนินการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) และใช้เทคนิควิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ที่รวบรวมจากเอกสารสิ่งพิมพ์ของหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมและเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytic description) ผลการวิจัยพบว่า ด้านกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแบบเรียนร่วม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยระหว่าง พุทธศักราช 2489 – 2521 ไม่มีข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เพียงแต่เป็นการกำหนดหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทั่วไปไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้กับปวงชนชาวไทย แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534, 2540 และ 2550 พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ได้มีบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของประเทศไทย โดยเริ่มมีข้อบังคับให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดการศึกษาให้กับผู้พิการหรือทุพพลภาพรวมทั้งการส่งเสริมและจัดสวัสดิการเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ถือเป็นจุดเริ่มต้นและความเคลื่อนไหวในการจัดการศึกษาพิเศษและการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

ด้านนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนร่วม พบว่า มีพัฒนาการของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ตั้งแต่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2559 โดยกำหนดให้ การศึกษาพิเศษ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ ได้เรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจและความสามารถ อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดในสถานศึกษาปกติตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา และการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสามารถจัดการศึกษาได้ทั้งในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 – 2544) มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมชัดเจนที่สุด เกิดพัฒนาการของระบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนพิการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดการศึกษาแบบเรียนร่วมหรือแยกชั้นเรียนพิเศษใน

คำสำคัญ: การศึกษาแบบเรียนร่วม, การวิจัยประวัติศาสตร์

Key words: Inclusive Education, Historical Research

* นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โรงเรียนเรียนร่วม จัดระบบการบริหารสำหรับการศึกษาแบบเรียนร่วมตลอดจนการจัดตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดครบทั้ง 76 จังหวัด

ด้านผลการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม พบว่า พัฒนาการของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2482 – 2551 ภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องที่เป็นข้อบังคับให้มีการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม และนโยบายที่เป็นกำหนดแนวทางการปฏิบัติ ส่งผลให้การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เกิดโครงการ โรงเรียนเฉพาะทาง มูลนิธิ หน่วยงาน และสถาบันที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม อย่างมากมาย ทำให้คนพิการ มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนทั่วไปและ สถานสงเคราะห์อื่น ๆ อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันได้มีแนวทางในการพัฒนาคนพิการ ให้ได้รับการดูแลสวัสดิการในด้านต่าง ๆ เช่น การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การบำบัดรักษา การศึกษา การฝึกอาชีพ ตลอดจนการสังคมสงเคราะห์ ทำให้คนพิการและผู้ด้อยโอกาส ผู้ทุพพลภาพ ได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้น

Abstract

The purpose of this research was to study the development of inclusive education in Thailand from B.E. 2482-2551. The study focused on 3 aspects: 1) the laws related to inclusive education, 2) the policies of inclusive education, and 3) the results in implementation of inclusive education. The study used the historical research methodology through a documentary analysis by collecting printed document of bureaucracy work units relating to the inclusive education. The finding was presented in the form of an analytical description. The research findings found that: For the laws related to inclusive education, the Constitution of the Kingdom of Thailand between B.E. 2489-2521 was not indicated about inclusive education. The inclusive education was indicated in the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E.2534, 2540, and 2550, The Act for Rehabilitating Competency of Disabled Persons B.E.2534, The National Education Act B.E.2542 and Amendments Act B.E.2545 , The Compulsory Education Act B.E.2545, and The Educational Management for Disabled Person Act B.E.2551. Those laws make it mandatory for disabled people as well as organizing the subsidization and welfare for better quality of education and life, , which was the starting point and movement in special education and inclusive education management.

For the policies of inclusive education found that the policies relating inclusive education have been developed since National Educational Plan B.E. 2520, and B.E.2545-2559, by specifying the special education as the education for the students with physical, intellectual, mental, and emotional disabilities to learn appropriately with their physical, mental, and competent conditions. It might be organized in special schools or regular schools from pre-primary education to higher education. In addition inclusive education provision could manage in the formal, non-formal, and informal education. The most prominent policy of inclusive education was indicated in the 8th National Economic and Social Developmental Plan which issued in B.E. 2540-2544. Besides, the policy in developing the educational management system for disabled persons was determined by the Ministry of Education in many models, for instance, the inclusive educational management or special classroom in inclusive school, the organization of management system for inclusive education, and the establishment of provincial special education center in all of 76 provinces.

For the results in implementation of inclusive education, found that the development of inclusive educational management in Thailand from B.E.2482-2551 under related laws and policies as the guidelines of practice, it affected the inclusive educational management could continuously developed. There were various projects, special schools, foundation, work units, and related work units for supporting inclusive education. As a result, the disabled persons had opportunity in being educated in general schools or other supportive places thoroughly. Specifically, in recent time, there were guidelines for developing the disabled to be taken care and receive different kinds of welfare such as the medical rehabilitation and treatment, education, occupation practice as well as social welfare. Consequently, the disabled, underprivileged, have the right and more educational opportunity.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มาตรา 10 วรรคสอง กำหนดให้ “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคล ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การจัดการศึกษาดังกล่าวให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบ ความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา” และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้ อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในภาวะยากลำบาก ต้อง ได้รับสิทธิดังกล่าวและได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น” ซึ่งการจัดการ เรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาที่ให้โอกาสเด็กที่มีความ ต้องการจำเป็นพิเศษได้ร่วมเรียน ร่วมใช้ชีวิตกับ เด็กปกติในระบบโรงเรียนทั่วไป เพื่อให้เด็กกลุ่มดังกล่าว ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และใช้ความสามารถที่มีอยู่ให้ เป็นประโยชน์แก่สังคม (อภิญญา เวชชัย, 2544) การจัด

การเรียนร่วมวิวัฒนาการมาจากต่างประเทศแล้ว จึงเริ่ม เข้ามาสู่ประเทศไทย โดยการที่ชาวต่างประเทศนำเข้ามา และเป็นผู้ริเริ่ม ซึ่งในอดีต ยังมีความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับบุคคลว่า ผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงเท่านั้นจะมีประโยชน์ ต่อสังคม ดังนั้น คนที่เกิดมาที่มีความบกพร่องหรือผิดปกติ จึงถูกกำจัดให้ออกไปจากสังคมโดยการฆ่าตั้งแต่ยังอยู่ในวัย ทารก ต่อมานักปราชญ์ได้มีความคิดและคำนึงด้านศีลธรรม มากขึ้น จึงมีการปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความบกพร่องหรือ ผิดปกติต่างๆ เยี่ยงมนุษย์ทั่วไป โดยการเลี้ยงดูให้ความเมตตา แต่บุคคลที่มีความบกพร่องหรือผิดปกติเหล่านี้ก็ยังไม่มีความ สิทธิเท่าเทียมกับคนปกติ ต้องดำรงชีพอย่างโดดเดี่ยวไม่มี โอกาสที่จะทำงานหรือเป็นเจ้าของที่ดินจนกระทั่งถึง ยุคกลางจึงมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับบุคคลว่า ควรได้รับการฝึกฝนและพัฒนาสมรรถภาพ จึงมีการจัดตั้ง โรงเรียนและสถานอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีความบกพร่องขึ้น สำหรับประเทศไทยนั้นได้จัดการศึกษาสำหรับเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2482 โดยร่วมกับมูลนิธิเอกชนให้บริการทางการศึกษาแก่เด็ก ตาบอด แต่จัดเป็นโรงเรียนพิเศษ (สุรินทร์ ยอดคำแพง, 2542) จวบจนปัจจุบันการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความ ต้องการจำเป็นพิเศษได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับจาก การเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการมาเป็นการเรียน ร่วมกับนักเรียนปกติซึ่งเรียกว่า การจัดการศึกษาแบบ เรียนร่วม และมีกระบวนการกำหนดทั้งในด้านกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง นโยบายของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษา ซึ่งต่างก็ให้ความสำคัญกับการจัด

การศึกษาแบบเรียนร่วม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเห็นถึงความจำเป็นที่จะศึกษาพัฒนาการของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในประเทศไทย เพื่อเป็นการรวบรวมหลักฐานการดำเนินงานในอดีตและเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า สำหรับครู อาจารย์ นิสิตนักศึกษาตลอดจนผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม และนำข้อมูลที่ได้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในประเทศไทยต่อไปในอนาคต

คำถามการวิจัย

การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ตั้งแต่ พ.ศ. 2482 – 2551 มีพัฒนาการอย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพัฒนาการของการจัดการเรียนร่วมในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2482 – 2551 ในประเด็นสำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ด้านนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม และด้านผลการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการศึกษาวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) และใช้เทคนิควิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ซึ่งรวบรวมจากเอกสารสิ่งตีพิมพ์ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมและการจัดการศึกษาพิเศษ นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytic description) โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดปัญหาการวิจัย ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นปัญหาการวิจัยว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ตั้งแต่ พ.ศ. 2482 – 2551 มีพัฒนาการอย่างไร โดยการศึกษาพัฒนาการนั้นจะศึกษาวิเคราะห์ในประเด็น 3 ด้าน คือ ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ด้านนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม และด้านผลการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

2. การรวบรวมข้อมูล

- 1) ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม โดยรวบรวมจากเอกสารรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ระหว่าง พ.ศ. 2489 - พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง กฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง

- 2) ด้านนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม รวบรวมจากเอกสารเกี่ยวกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

- 3) ผลการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม รวบรวมจากเอกสารรายงาน การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และวารสารที่เกี่ยวข้อง

3. แหล่งที่มาข้อมูล ได้แก่ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ห้องสมุดจีนแบริคคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดร้อยเอ็ด ห้องสมุดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาศึกษา และวิเคราะห์ตามประเด็นของการพัฒนาการศึกษาแบบเรียนร่วมในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482-2551 คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม นโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม และผลการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

5. การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการสืบค้น นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วนำมาเสนอเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytic description)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ระหว่าง พ.ศ. 2489 - 2521 ได้มีข้อบัญญัติเกี่ยวกับการให้เสรีภาพในการศึกษาอบรมสำหรับบุคคลที่สนใจในการศึกษาเล่าเรียน แต่ยังไม่มียกข้อยกเว้นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่อง เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 มีข้อบัญญัติเกี่ยวกับการให้เสรีภาพในการศึกษาอบรมตามความสามารถของบุคคล พร้อมกับส่งเสริมให้เทศบาล จัดการศึกษาโดยไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียน และรัฐบาลจะต้องช่วยเหลือในส่วนของการอุปการะการศึกษาตามความเหมาะสม โดยเน้นให้ชนชาวไทยเป็นพลเมือง มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพ ซึ่งจากรัฐธรรมนูญ ดังกล่าว ยังไม่พบข้อยกเว้นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่อง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษาแก่ปวงชนชาวไทย กำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการรับการศึกษาอบรมและรัฐจะต้องส่งเสริมพร้อมทั้งจัดระบบการศึกษาและช่วยเหลือให้มีอุปการะที่ใช้ในการจัดการศึกษาอบรมตามสมควร จากข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญ ดังกล่าว ยังไม่พบข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับบุคคลพิการและทุพพลภาพ โดยรัฐต้องจัดให้บุคคลทุพพลภาพได้มีงานทำตามความเหมาะสม แต่ยังไม่พบข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ได้กำหนดสิทธิ และเสรีภาพของชนชาวไทย หน้าที่ของชนชาวไทย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอบรมโดยกำหนดว่า รัฐพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้ได้รับทุนและปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพ

แต่ไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ส่วนพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ได้กำหนดให้ยกเว้นเด็กซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ ไม่ต้องเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนประถมศึกษา หากผู้ปกครองร้องขอต่อหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 กำหนดให้รัฐช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้สูงอายุและผู้พิการให้มีสุขภาพและกำลังใจ ทั้งมีความหวังในชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้ตามสมควร นอกจากนั้นพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้คนพิการมีโอกาสทัดเทียมกับคนปกติโดยให้ ได้รับสิทธิในการสงเคราะห์ การช่วยเหลือ การพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางกาย การแพทย์ การศึกษาภาคบังคับ การศึกษาสายอาชีพ หรืออุดมศึกษา ซึ่งอาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดรวมในสถานศึกษาธรรมดาได้ ให้มีการประกอบอาชีพและการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรับบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนมีการตั้งกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งจะเห็นได้ว่า พ.ศ. 2534 ถือเป็นการจุดเริ่มต้นในการจัดการศึกษาพิเศษและการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสรับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ รวมไปถึงการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลเหล่านี้ก็ได้รับความสนใจทั้งจากทางภาครัฐและเอกชน นอกจากนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดให้มีการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นทางการศึกษาที่เหมาะสมเฉพาะบุคคลและนอกจากนั้นคนพิการยังมีสิทธิได้รับการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้จัดการศึกษาสำหรับประชาชน โดยเฉพาะผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ รัฐต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวได้รับการศึกษาที่ทัดเทียมกับบุคคลทั่วไป พร้อมทั้งยังเปิดโอกาสให้เข้าถึงบริการทางสาธารณสุข และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่จำเป็น และยังให้สิทธิคุ้มครองในส่วนของกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กำหนดให้มีการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม ทั้งจัดในรูปแบบการจัดการศึกษาเฉพาะ และจัดให้เรียนร่วมในโรงเรียนปกติ นอกจากนี้ยังมีกองทุนสำหรับคนพิการขึ้น เพื่อเป็นคนพิการได้ใช้ประโยชน์และนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ

2. นโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 ไม่ได้กำหนดนโยบายหรือกล่าวถึงการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม แต่มีการระบุให้มีการศึกษาพิเศษกับการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งการศึกษาพิเศษ ได้แก่ การศึกษาซึ่งกำหนดเวลาศึกษาเป็นครั้งคราวสำหรับกุลบุตรกุลธิดาที่ออกจากโรงเรียนไปแล้วเท่านั้น แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในการจัดการศึกษาพิเศษ โดยกำหนดว่าการศึกษาพิเศษเป็นการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษหรือผิดปกติทางร่างกาย สติปัญญา หรือจิตใจ อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดในโรงเรียนธรรมดาได้ตามความเหมาะสมและการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้แก่บุคคลที่รัฐจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์เป็นพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อมุ่งให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ผู้ยากไร้ หรือผู้ที่เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ โดยอาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดรวมในโรงเรียนธรรมดาก็ได้ตามความเหมาะสม แผนการ

ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้การศึกษาพิเศษเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ ได้เรียนรู้อย่างเหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจและความสามารถในการเป็นนักศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือมีปัญญาเลิศได้พัฒนาความถนัดและอัจฉริยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ การจัดการศึกษาพิเศษนี้ อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดในสถานศึกษาปกติตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมไว้ในยุทธศาสตร์การดำเนินงาน และแนวนโยบายเพื่อดำเนินการโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ซึ่งครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ยากไร้ ผู้อยู่ห่างไกลที่เสียเปรียบ ผู้อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ผู้พิการและทุพพลภาพรวมทั้งผู้ว่างงาน โดยสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการต่อเนื่อง ในลักษณะการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ แก้ไขและปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อจัดหลักสูตรการศึกษาที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้ด้อยโอกาสและผู้อยู่ในภาวะยากลำบากกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษา

ในส่วนของนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะเห็นได้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 3 (พ.ศ. 2504 - 2519) ไม่ได้กำหนดนโยบายด้านนี้ไว้ เพียงแต่กำหนดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทั่วไปเท่านั้น ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) กำหนดให้มีการจัดและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ การศึกษาพิเศษและอื่น ๆ สำหรับเด็กบางประเภท เช่น ตาบอด หูหนวก ปัญญาอ่อน พิการ และตลอดจนการศึกษาของประชาชนทั่วไปในถิ่นทุรกันดารและห่างไกล ซึ่งรัฐจะต้องให้การสงเคราะห์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น มีแผนการสงเคราะห์ผู้พิการทุพพลภาพไร้ที่พึ่ง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) กำหนดให้มีการสงเคราะห์ คนพิการ ทุพพลภาพ จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการในจังหวัดต่าง ๆ ปรับปรุง

ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นและเกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิของคนพิการฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ได้กำหนดนโยบายการขยายและพัฒนา รูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมแก่เด็กผู้ด้อยโอกาส ในชนบทที่ห่างไกล ในชุมชนแออัด เด็กที่มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่มีปัญญาเลิศหรือ มีความสามารถพิเศษ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้ส่งเสริมให้คนพิการได้รับการการศึกษาในทุกระดับ โดยเน้นการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ส่วนการศึกษาพิเศษนั้นให้มีเฉพาะเท่าที่จำเป็น ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ใช้สื่อเพื่อการศึกษาทุกรูปแบบให้กระจายสู่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น คนพิการ คนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งการพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) กำหนดนโยบายเร่งขยายโอกาสการเข้าถึงบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ให้ทั่วถึง โดยสนับสนุนให้สามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ทั้งการพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพ การเสริมสร้างสุขภาพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้หลากหลายวิธีอย่างเท่าเทียมกัน

3. ผลการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

การดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในประเทศไทย ได้เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2482 เมื่อ นางสาวเจนนิฟ คอลฟิลด์ (Genevieve Caulfield) เดินทางเข้ามาอาศัยในกรุงเทพมหานคร นำคนไทยตาบอดคนหนึ่งมาเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนให้ฝึกหัดอ่านและเขียนอักษรเบรลล์ ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์โดยการฝึกหัดทำงานฝีมือ ฝึกทำงานบ้านและงานในชีวิตประจำวัน การทำอาหาร ต่อมาจำนวนคนตาบอดที่เข้ามารับการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนมีเพิ่มมากขึ้น จึงได้จัดตั้งเป็นโรงเรียนคนตาบอดกรุงเทพฯ และจัดตั้งมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์

ต่อมาใน พ.ศ. 2494 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กพิการประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เรียนช้า ตาบอด หูหนวก ร่างกายพิการและเจ็บป่วย

เรื้อรังโดยทดลองเปิดโครงการ และโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ โดยกรมสามัญศึกษาตั้งหน่วยทดลองเด็กหูหนวก 1 ห้องเรียนในโรงเรียนเทศบาล 17 แห่งใน พ.ศ. 2495 มีการจัดตั้งมูลนิธิเศรษฐเสถียรขึ้น และร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ เปิดโรงเรียนสอนคนหูหนวก พ.ศ. 2499 ได้รับนักเรียนตาบอดเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร เป็นครั้งแรกโดยความช่วยเหลือของมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ และในโรงเรียนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สังกัดกรมสามัญศึกษาตามลำดับ ใน พ.ศ. 2500 กระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีการทดลองนำเด็กเรียนช้าเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานครเป็นครั้งแรก 7 แห่ง พ.ศ. 2501 กรมสามัญศึกษา อนุมัติให้กองการศึกษาพิเศษจัดทำโครงการสอนเด็กเจ็บป่วยด้วยโรคโปลิโอหรือโรคไขสันหลังอักเสบในโรงพยาบาลศิริราช มีการก่อตั้งมูลนิธิสงเคราะห์คนพิการขึ้นเพื่อช่วยเหลือในการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่เด็กเหล่านี้

ใน พ.ศ. 2504 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งโรงเรียนสอนคนหูหนวกขึ้นอีกแห่งหนึ่ง ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ซึ่งปัจจุบันคือ โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ พ.ศ. 2504 มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการในพระบรมราชินูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ร่วมกับกองการศึกษาพิเศษ จัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กพิเศษขึ้น โดยมีบุคลากรฝ่ายบริหารและครูผู้สอนจากกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2505 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิทยากร จากมูลนิธิอเมริกันเพื่อคนตาบอดไพนท์เฮล จัดโครงการทดลองสอนคนตาบอดให้เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนระดับประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร และได้ขยายโครงการออกสู่ภูมิภาค พ.ศ. 2505 - 2507 มีการจัดตั้งมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ จัดชั้นเรียนพิเศษในโรงพยาบาลปัญญาอ่อน ในปี พ.ศ. 2506 เพื่อสอน

เด็กปัญญาอ่อนอายุระหว่าง 7 – 15 ปี ในปี พ.ศ. 2507 โรงพยาบาลปัญญาอ่อน ได้รับพระราชทานนามจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ว่า “โรงเรียนราชานุกุล” พร้อมทั้งพระราชทานรายได้ จากการฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์ให้จัดสร้างอาคาร เรียนภายในบริเวณโรงพยาบาลด้วย และกรมสามัญศึกษา ขยายการเปิดชั้นเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง ทางทางการได้ยินประเภทหูตึงขึ้นในโรงเรียนพญาไท ซึ่งเป็น ชั้นเรียนพิเศษคู่ขนานกับชั้นประถมศึกษาปกติ มีครู การศึกษาพิเศษเป็นผู้สอนและฝึกแก้ไขการพูดให้นักเรียน ชั้นเรียนร่วมลักษณะนี้ยังคงดำเนินการอยู่จนกระทั่ง ปัจจุบันนี้แม้ว่าจะมีโครงการจัดชั้นเรียนร่วมลักษณะอื่น ๆ เกิดขึ้นด้วยในเวลาต่อมา พ.ศ. 2512 – 2516 กรมการ ฝึกหัดครูอนุมัติการจัดตั้งศูนย์ทดลองสอนเด็กหูพิการ ชั้นเด็กเล็กขึ้นในวิทยาลัยครูสวนดุสิต พ.ศ. 2513 ได้จัดให้ เด็กอนุบาลปกติเข้ามาเรียนร่วมกับเด็กอนุบาลหูตึง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการจัดการเรียนร่วมแบบหนึ่ง ที่เรียกว่า Reversed Integration จนกระทั่งปี พ.ศ. 2516 จึงได้ส่งเด็กหูตึงเข้าเรียนร่วมในระดับชั้นประถมศึกษา ณ โรงเรียนพญาไท พ.ศ. 2520 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ขยายโครงการสอนเด็กเรียนช้าและเด็กหูตึงเรียน ร่วมในระดับประถมศึกษาออกไปอีกหลายโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัด กรมสามัญศึกษา

พ.ศ. 2520 ได้เปิดโรงเรียนปัญญาอ่อนระดับ เรียนได้ที่โรงเรียนปัญญาภูมิกร โดยได้รับความร่วมมือ จากกองการศึกษาพิเศษสนับสนุนในด้านบุคลากร พ.ศ. 2521 ขยายงานจัดตั้งโรงงานในอารักขาฝึกอาชีพ บุคคลปัญญาอ่อนในโรงเรียนปัญญาภูมิและที่ศูนย์ ฝึกอาชีพหญิง จังหวัดนครปฐม รวมทั้งขยายงานไปสู่ ส่วนภูมิภาค โดยจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อน ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จังหวัดอุบลราชธานี และในภาคใต้ ที่จังหวัดสงขลา นอกจากนั้นในปี พ.ศ. 2523 – 2530 กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ได้ขยายการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยรับโอนโรงเรียน

กาวิละอนุกุล จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งโรงเรียนอุบล ปัญญาอนุกุล จังหวัดอุบลราชธานีขึ้นในปี พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เข้าเรียนร่วมในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และจัดตั้งขึ้น อีก 4 แห่งในภูมิภาค คือที่จังหวัดจันทบุรี กาญจนบุรี เลย และสุราษฎร์ธานี ต่อมาได้จัดตั้งโรงเรียนชุมพร ปัญญาอนุกุล และโอนโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา จากมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อน มาอีก 1 โรงเรียน พ.ศ. 2531 มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้เริ่ม โครงการจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพแบบโรงเรียนในอารักขาที่ นนทบุรีและนครศรี จังหวัดนนทบุรี พร้อมทั้งฟื้นฟูสมรรถภาพ ด้านอาชีพแก่บุคคลปัญญาอ่อนวัยผู้ใหญ่ และได้รับ พระราชทานนามว่า “ศูนย์ฝึกอาชีพปัญญาคาร” ซึ่งตั้งอยู่ ที่ซอยพระมหาการุณย์ จังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2533 กรมการฝึกหัดครูจัดให้มีศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรก เริ่มเด็กพิการและครอบครัวขึ้นที่วิทยาลัยครูสวนดุสิต โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้คำแนะนำพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการเลี้ยงดูเด็กพิการซึ่งมีอายุระหว่าง 0 – 7 ปี เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการไปตามขั้นตอนเช่นเดียวกับเด็กปกติ โดยให้บริการเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นและเมื่อ เด็กมีความพร้อมที่จะเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติจะส่งต่อ ให้เด็กเข้าเรียนร่วมทั้งในระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษาต่อไป

นอกจากนั้นในปี 2533 สำนักงาน คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ขยายการจัด การเรียนร่วมไปยังสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งจะขยายผลให้ครบ 76 จังหวัด ในปี พ.ศ. 2538 โดยเฉลี่ย มีโรงเรียนเรียนร่วมอำเภอละ 2 – 3 โรงเรียน ปีการศึกษา 2543 ซึ่งเป็นปีที่ 20 ของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 9 ประเภท ได้เรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา ที่เป็น ศูนย์กลางทางวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษอย่างน้อย กลุ่มโรงเรียนละ 1 โรงเรียน พ.ศ. 2543 สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดสรรงบประมาณ สนับสนุนอัตราครูจ้างสอนให้กับนักเรียนที่มีเด็กพิการ เรียนร่วม เพื่อบรรเทาความขาดแคลนอัตราครู นอกจากนั้น ยังสนับสนุนห้องเสริมวิชาการวัสดุครุภัณฑ์ เพื่อใช้ประกอบ

การเรียนการสอนให้กับเด็กพิการ ผลจากการที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดการศึกษาให้เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาสครั้งนี้ ทำให้เด็กพิการได้รับโอกาสในการศึกษา ได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ และได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเด็กปกติทุกอย่าง ทำให้เขาารู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และเมื่อจบการศึกษาไปแล้วก็สามารถทำงานได้สำเร็จ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเด็กปกติ

พ.ศ. 2548 กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดการศึกษาเพื่อคนพิการในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้สามารถดำเนินการจัดบริการการศึกษาพิเศษเพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาส ให้กระจายถึงเด็กที่มีความพิการได้ทุกคนโดยเน้นการให้ความรู้คู่กับการฝึกทักษะทางสังคม และพัฒนาศักยภาพให้เด็กพิการมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง ดูแลและพึ่งพาตนเองได้ เรียนหนังสือหาความรู้ได้ โดยได้ดำเนินการทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนที่จะส่งผลให้นักเรียนได้รับการอุดหนุน สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกตามคู่มือการศึกษา และให้มีการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการตามกระบวนการของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จัดระบบการกระจายสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับกฎกระทรวงในลักษณะเครือข่ายระหว่างศูนย์กระจายสื่อ และศูนย์การศึกษาพิเศษทั่วประเทศ และกับโรงเรียนทั่วไปจัดการเรียนร่วมในทุกจังหวัด เพื่อให้นักเรียนพิการสามารถเรียนร่วมกับนักเรียนปกติได้ทุกคนและทุกโรงเรียน โครงการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนเฉพาะความพิการ โครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ขยายโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม โดยโครงสร้าง SEAT และ SBM

จากการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในประเทศไทย มีพัฒนาการขึ้นตามลำดับ สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และความก้าวหน้าทางวิชาการโดยการดำเนินการจัดการศึกษาทั้งหมดอยู่ภายใต้กรอบที่ใช้เป็นแนวทาง

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแนวโน้มแห่งความเป็นไปได้ของโครงการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ทศนคติของผู้บริหารโรงเรียนต่อการจัดการเรียนร่วมเป็นไปในทางบวก ถ้าได้รับการสนับสนุนก็พร้อมที่จะดำเนินการได้ ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้สึกเมตตาสงสาร และให้ความช่วยเหลือเด็กพิการทุกครั้ง เมื่อมีโอกาสนักเรียนวิจัยของ นันทิยา ชัยนิคม (2535) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ประเมินโครงการโรงเรียนตัวอย่างการจัดการเรียนร่วม พบว่า โรงเรียนในกลุ่มทดลองสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนร่วมในด้านต่าง ๆ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ในด้านความพร้อมของโรงเรียน ความร่วมมือ และการสนับสนุนจากผู้ปกครอง และชุมชน การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร และโอกาสการเรียนร่วมกับเด็กปกติ เพราะโรงเรียนในโครงการค่อนข้างจะมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ และบุคลากร ทำให้การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในการเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ และกรมสามัญศึกษา (2542) ที่ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนปกติในประเทศไทย พบว่า การจัดให้เด็กพิการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติส่วนใหญ่เป็นการจัดให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติแบบเต็มเวลา โรงเรียนปกติที่ดำเนินการจัดการเรียนร่วมให้แก่เด็กพิการ ไม่ได้มีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับเด็กพิการแต่ละประเภท และไม่มีการจัดอุปกรณ์ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนของเด็กพิการแต่ละประเภท การจัดการเรียนร่วมให้แก่เด็กพิการส่วนใหญ่ไม่มีการคัดแยกเด็กพิการเข้าร่วมอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยเฉพาะการทดสอบทางการแพทย์ ไม่มีการปฏิบัติในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กพิการก่อนส่งต่อเข้าเรียนร่วม และโรงเรียนปกติที่ดำเนินการจัดการเรียนร่วมให้แก่เด็กพิการส่วนใหญ่มีการทดสอบเด็กก่อนเข้าเรียนร่วม ระหว่างเรียนและหลังจากที่ได้เรียนแล้ว หน่วยงานที่จัดการเรียนร่วม การประสานงานของ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรื่องของหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน อัตราครูต่อจำนวนของนักเรียน การจัดสรรงบประมาณและรวมถึงนโยบายของการจัดการเรียนร่วม ซึ่งในการดำเนินการจัดการเรียนร่วมนั้นโรงเรียนจะต้องมีการเตรียมความพร้อม มีการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แผนงานโครงการที่ชัดเจน รวมทั้งจัดระบบการดำเนินงานให้ครอบคลุมภารกิจ ปรับทัศนคติของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียนปรับหลักสูตรวิธีการสอน การวัดและการประเมินผล การบริหารจัดการ อย่างไรก็ตามหากปัญหาต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขและทำความเข้าใจกันทุกฝ่ายในทุกหน่วยงาน การจัดการเรียนร่วมย่อมจะเกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ที่ชัดเจน อีกทั้งยังทำให้การจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติประสบผลสำเร็จมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน

1) รัฐควรกำหนดนโยบาย ของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม หรือการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ และทุกพลภาพให้มีความต่อเนื่องชัดเจน โดยให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องเร่งออกประกาศและระเบียบ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปปฏิบัติได้

2) ปัจจุบันมีกฎหมายระเบียบและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดมาตรการในการตรวจสอบ ควบคุม กำกับ ดูแลให้การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ให้เป็นไปตามมาตรฐาน

3) ภาครัฐและภาคเอกชนควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมให้เพียงพอสำหรับการจัดซื้อเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีราคาแพง

4) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ควรดำเนินการพัฒนาหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาในปัจจุบัน ให้มีความเหมาะสม จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลและควบคุมกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐาน

5) พัฒนาครูด้านการศึกษาพิเศษให้ได้มาตรฐานวิชาชีพและกำหนดค่าตอบแทนสำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน สำหรับเด็กพิการเรียนร่วมในสถานศึกษา ให้มีความเหมาะสม

6) สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษในระดับจังหวัด ควรจัดระบบการรายงานผลการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เพื่อให้ได้ผลการดำเนินงานที่เป็นภาพรวมในระดับประเทศ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

2) ศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เพื่อให้สถานศึกษานำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

3) ศึกษาการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

4) ศึกษาสภาพการให้บริการของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

เอกสารอ้างอิง

กรมสามัญศึกษา กองการศึกษาเพื่อคนพิการ. (2542). รายงานสภาพการจัดเรียนร่วมสำหรับคนพิการ

ในโรงเรียนปกติในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษา.

นันทิยา ชัยนิยม. (2535). รายงานผลการศึกษาวิเคราะห์ประเมินโครงการโรงเรียนตัวอย่างการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญากับเด็กปกติ หน่วยงานนิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี. (ม.ป.ท): เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2529). รายงานการวิจัยการทดลองการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

สุรินทร์ ยอดคำแปง. (2542). การเรียนร่วมชั้นระหว่างเด็กปกติและเด็กพิเศษ. นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.

อภิญญา เวชยชัย. (2544). รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.